

Stockholms
stad

Stadens arbete mot våldsbejakande extremism Nr 2, 2019

Projektrapport från
Stadsrevisionen

Dnr: 3.1.3-91/2019

Den kommunala revisionen är fullmäktiges kontrollinstrument för att granska den verksamhet som bedrivits i nämnder och bolag. Stadsrevisionen i Stockholm stad granskar nämnders och styrelser ansvarstagande för att genomföra verksamheten enligt fullmäktiges uppdrag. Stadsrevisionen omfattar både de förtroendevalda revisorerna och revisionskontoret.

I årsrapporter för nämnder och granskningspromemorior för bolagsstyrelser sammanfattar stadsrevisionen det gångna årets granskningar och bedömningar av verksamheten. Granskningar som genomförs under året kan också publiceras som projektrapporter.

Publikationerna finns på stadsrevisionens hemsida, www.stockholm.se/revision. De kan också beställas från revisionskontoret, stad.stockholm/revision

Till
Kommunstyrelsen
Socialnämnden
Enskede-Årsta-Vantör
stadsdelsnämnd
Skärholmens stadsdelsnämnd
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Stadens arbete mot våldsbejakande extremism

Revisorsgrupp 1 har den 19 november 2019 behandlat bifogad revisionsrapport (nr 2/2019).

Kommunstyrelsen och nämnder har strukturer för arbete mot våldsbejakande extremism. Arbetet utförs inom ramen för befintliga verksamheter och följer intentionerna i stadens budget samt riktlinjer för arbetet mot våldsbejakande extremism.

Några utvecklingsområden har identifierats gällande stadens arbete mot våldsbejakande extremism. Rapportering till kommunstyrelse och stadsdelsnämnder behöver utvecklas. Stadsdelsnämnderna behöver säkerställa att stadens medarbetare fullföljer stadens webbaserade grundutbildning. Det behöver också tydliggöras hur samverkan med civilsamhället ska utvecklas i enlighet med stadens riktlinjer mot våldsbejakande extremism.

Vi hänvisar i övrigt till rapporten och överlämnar den till kommunstyrelsen och nämnder för yttrande. Yttrandet ska ha inkommit till revisorsgrupp 1 senast den 28 februari 2020.

På revisorernas vägnar

Stadsrevisionen
Revisionskontoret

Ulf Bourker Jacobsson
Ordförande

Stefan Rydberg
Sekreterare

Sammanfattning

Revisionskontoret har granskat om staden bedriver ett strukturerat arbetet för att motverka våldsbejakande extremism. Granskningen visar att staden organiserat arbetet inom ramen för ordinarie verksamhet och att arbetet utförs i enlighet med intentionerna i budget och stadens riktlinjer för arbetet. Lokala samordnare finns för arbetet på berörda nämnder.

Stadens insatser och aktiviteter utgår från de tre åtgärdsområden som specificeras i stadens riktlinjer för arbetet. Arbetet omfattar bl.a. lotsfunktion, avhopparverksamhet och stöd till anhöriga. Handlingsplaner har upprättats som omfattar aktiviteter för att vidareutveckla arbetet. Riktade utbildningsinsatser har genomförts för stadens medarbetare. Flertalet medarbetare har dock ännu inte fullföljt stadens webbaserade grundutbildning, vilket är viktigt för att säkra grundläggande kunskap i verksamheterna.

Granskningen visar att staden löpande tar del av den forskning som finns inom området samt hur andra länder, städer och kommuner arbetar med frågan. Forskningsläget angående vilka strategier och åtgärder som faktiskt fungerar i arbetet mot våldsbejakande extremism är dock än så länge ett relativt outvecklat område.

Uppföljningen av arbetet sker inom stadens ordinarie styrmodell. Stadsledningskontoret granskar nämndernas handlingsplaner. Rapporteringen till kommunstyrelsen omfattar dock inte en samlad bild av stadens arbete mot våldsbejakande extremism. Stadsdelsnämndernas uppföljning och analys av aktiviteter i handlingsplanen har 2018 inte skett samlat i verksamhetsberättelsen.

Granskningen visar att det finns former för samverkan inom staden intern och med externa aktörer. Samverkan sker i interna nätverk och i externa nätverk med andra länder, städer och kommuner. Samverkan sker även med polis, andra myndigheter och universitet. Stadens riktlinjer för arbetet mot våldsbejakande extremism anger att samverkan med civilsamhället ska utvecklas. Granskningen visar att samverkan finns med civilsamhället men omfattar i mindre utsträckning arbetet mot våldsbejakande extremism.

Den sammanfattande bedömningen är staden har strukturer för arbetet mot våldsbejakande extremism. Några utvecklingsområden har identifierats. Utifrån redovisade iakttagelser, slutsatser och bedömningar lämnas följande rekommendationer:

Kommunstyrelsen:

- Utveckla rapporteringen till kommunstyrelsen avseende stadens samlade arbete mot våldbejakande extremism.
- Utforma en vägledning för samverkan med civilsamhället.

Socialnämnden

- Säkerställ att berörda medarbetare fullföljer stadens webbaserade utbildning om våldbejakande extremism.

Stadsdelsnämnderna Enskede-Årsta-Vantör, Skärholmen och Spånga-Tensta:

- Säkerställ att berörda medarbetare fullföljer stadens webbaserade utbildning om våldbejakande extremism.
- Utveckla rapporteringen till nämnden kring uppföljningen av aktiviteter i handlingsplanerna och en samlad analys av arbetet.
- Förtydliga civilsamhällets roll i arbetet mot våldbejakande extremism.

Innehåll

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund.....	1
1.2 Syfte och revisionsfrågor	1
1.3 Avgränsning	2
1.4 Ansvarig nämnd/styrelse.....	2
1.5 Revisionskriterier	2
1.6 Metod	2
2. Lagstiftning och stadens styrning	3
2.1 Lagstiftning.....	3
2.2 Stadens budget 2019.....	4
2.3 Stadens riktlinjer för arbetet mot våldsbejakande extremism	4
3. Stadens organisering av arbetet mot våldsbejakande extremism - iakttagelser	6
3.1 Kommunstyrelsen	7
3.2 Socialnämnden	12
3.3 Stadsdelsnämnderna	15
4. Slutsatser	18
5. Sammanfattande bedömning och rekommendationer	21

Bilagor

Bilaga 1 Intervjupersoner	23
---------------------------------	----

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Våldsbejakande extremism är ett område som berör hela samhället och handlar om hot mot demokratin och medborgarnas möjlighet att utöva sina demokratiska rättigheter. Regeringen definierar våldsbejakande extremism som ideologier, rörelser, och miljöer som bejakar och legitimerar våld som medel för att förverkliga extrema miljöer.¹

I Sverige finns i huvudsak tre våldsbejakande extremistmiljöer; den autonoma miljön, vit makt-miljön och våldsbejakande islamistisk extremism. I Stockholms stad verkar och vistas i olika utsträckning personer och grupperingar från alla dessa våldsbejakande extremistmiljöer.

Arbetet mot våldsbejakande extremism är ett relativt nytt verksamhetsfält. Den nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism tillträdde sommaren 2014. I november 2015 beslutade samordnaren att bl.a. tillsammans Stockholm stad att inrätta en samordningsfunktion, ett så kallat kunskapshus, för arbetet mot våldsbejakande extremism.

I stadens riktlinjer mot våldsbejakande extremism framgår att den kommunala verksamheten behöver öka kunskapen för att kunna möta de utmaningar som skapas av våldsbejakande extremistiska grupper. Arbetet kräver även konkreta och riktade åtgärder samt en välfungerande samordning, såväl inom staden som med externa aktörer.

1.2 Syfte och revisionsfrågor

Syftet med granskningen är att bedöma om styrelser och nämnder bedriver ett strukturerat arbete för att motverka våldsbejakande extremism.

Granskningen besvaras med följande revisionsfrågor:

- Har styrelser och nämnder organiserat sitt arbete mot våldsbejakande extremism i enlighet med stadens riktlinjer för arbetet?
- Genomförs åtgärder mot våldsbejakande extremism med utgångspunkt i de tre åtgärdsområden som specificeras i stadens riktlinjer för arbetet?

¹ Regeringens skrivelse: Åtgärder för att göra samhället mer motståndskraftigt mot våldsbejakande extremism (2014/15:144).

- Finns en fungerande samverkan internt inom staden och med externa aktörer?
- Har styrelser och nämnder en uppföljning av arbetet mot våldsbejakande extremism?

1.3 Avgränsning

Arbetet mot våldbejakande extremism berör på olika sätt merparten av stadens verksamhetsområden. Granskningen har inriktats mot hur staden har strukturerat arbetet för motverka våldbejakande extremism. Skolverksamheten, föreningsbidrag och krishantering ingår inte i granskningen.

1.4 Ansvarig nämnd/styrelse

De nämnder som ingår i granskningen är kommunstyrelsen, socialnämnden och stadsdelsnämnderna Enskede-Årsta-Vantör, Skärholmen och Spånga-Tensta.

1.5 Revisionskriterier

Revisionskriterier är de bedömningsgrunder som revisionen utgår ifrån vid analys och bedömning. Följande revisionskriterier har tillämpas i granskningen:

- Stadens budget 2019
- Stadens riktlinjer för arbetet mot våldsbejakande extremism

Revisionskriterierna vidareutvecklas i *avsnitt 2.2 och 2.3*.

1.6 Metod

Granskningen har genomförts genom intervjuer och studier av relevanta dokument. Intervjuer har genomförts med representanter från stadsledningskontoret, socialförvaltningen samt stadsdelsförvaltningarna Enskede-Årsta-Vantör, Skärholmen och Spånga-Tensta samt en representant från polisen.

En genomgång av granskade stadsdelsnämnders lokala handlingsplaner har genomförts. Genomgången av stadens aktiviteter mot våldsbejakande extremism har utgått ifrån tre åtgärdsområden som i stadens riktlinjer utpekats som väsentliga för arbetet:

- Allmänna och demokratiframjande insatser,
- riktade och förebyggande insatser,
- individinsatser till avhoppare.

Granskningen har genomförts av Katja Robleto och Annika Nyman på revisionskontoret. Rapporten har faktakontrollerats av förvaltningarna.

2. Lagstiftning och stadens styrning

2.1 Lagstiftning

Stadens arbete mot våldsbejakande extremism berör alla dess verksamheter men insatser på individnivå sker främst inom socialtjänstens verksamhetsområde och regleras därigenom av de ramar som ges av socialtjänstlagen och offentlighets- och sekretesslagen (OSL). Alla insatser från socialtjänsten utformas utifrån lagar och riktlinjer beslutade av fullmäktige samt utifrån individuella behov.

Det finns ingen lagstiftning som ger kommunen möjlighet att sätta in tvångsåtgärder mot personer som exempelvis rör sig i miljöer med våldsbejakande extremism eller återvänt från krig.

Socialtjänstlagen bygger på frivillighet och självbestämmande. Lagen förutsätter att den enskilde ansöker om stöd och är villig att ta emot en insats.

Offentlighet- och sekretesslagen 26 kap 1§ anger att sekretess gäller inom socialtjänsten för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående lider.

Sekretessbrytande bestämmelser i lagen gör det möjligt att i vissa fall lämna uppgifter till polisen rörande en person som inte fyllt 21 år om det finns risk att personen kommer begå brott och uppgiftslämnandet kan antas bidra till att förhindra att brott begås. För individer som fyllt 21 år finns inga sekretessbrytande regler som ger socialtjänsten möjlighet att lämna information till polisen i brottsförebyggande syfte. I offentlighets- och sekretesslagen framgår att uppgift om misstanke om ett begånget brott och som är sekretessbelagd får lämnas till Åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller annan myndighet som har till uppgift att ingripa mot brottet endast om misstanken angår brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år eller vid försök till brott lindrigare straff än fängelse två år.

Staden har tydliggjort, genom ett särskilt utskick till nämnderna, att den sekretessbrytande regeln ska användas om socialtjänsten får information om misstänkt begångna grova krigsbrott, folkmord och brott mot folkrätten.

2.2 Stadens budget 2019

Stadens budget 2019 anger att Stockholm ska vara och upplevas som en trygg och säker stad vilket är ett ansvar som sträcker sig över samtliga nämnder. Enligt budget ska stadens nämnder utveckla arbetet mot våldsbejakande extremism utifrån kunskap och forskning inom området. Insatser mot våldsbejakande extremism ska utgå från lokala lägesbilder och konkreta handlingsplaner. Staden ska tillsammans med frivilligorganisationer arbeta strukturerat och målmedvetet mot våldsbejakande extremism och ta lärdom av andra länders arbete och erfarenheter.

Kommunstyrelsen ansvarar för stadens övergripande arbete mot våldsbejakande extremism. Stadsledningskontoret ska stödja stadsdelsnämnderna och facknämnder i arbetet med att revidera handlingsplanerna och med att utveckla kunskap och systematiska arbetssätt för att motverka våldsbejakande extremism.

Socialnämnden ansvarar för att stödja stadsdelsnämndernas insatser i arbetet mot våldsbejakande extremism, samt att samla och sprida kunskaper om effektiva och evidensbaserade metoder.

Stadsdelsnämnderna ansvarar för att utifrån befintlig kunskap, lokala lägesbilder och aktiviteter i handlingsplanerna utveckla arbetet mot våldsbejakande extremism i samverkan med stadens centrala samordnare, ansvariga fackförvaltningar och polis.

2.3 Stadens riktlinjer för arbetet mot våldsbejakande extremism

Kommunfullmäktige beslutade 2016 om *Riktlinjer för arbetet mot våldsbejakande extremism* som ingår i stadens *Trygghet och Säkerhetsprogram*. Riktlinjerna syftar till att tydliggöra stadens arbete mot våldsbejakande extremistiska rörelser och är för staden det första styrdokumentet inom området.

En samordnare ska utses för berörda nämnder för arbete mot våldsbejakande extremism. Samordnarna ska aktivt delta i stadens nätverk. Stadens arbete mot våldsbejakande extremism ska preciseras genom *lokala handlingsplaner* för stadens nämnder. Handlingsplanerna ska tas fram i samråd med stadsledningskontoret och följa en gemensam struktur. Kommunstyrelsen ska utfärda anvisningar för lokala handlingsplaner och årligen följa upp stadens insatser. Handlingsplanerna ska innehålla lokala lägesbilder och riktade insatser för arbetet mot våldsbejakande extremism. De ska behandlas av ansvarig nämnd och godkännas av kommunstyrelsen.

Insatser mot våldsbejakande extremism, ska enligt riktlinjerna, bestå av åtgärder på tre nivåer; *Allmänna insatser* som främjar och värnar demokratin och ökar kunskapen om våldsbejakande extremism. *Riktade och förebyggande insatser* när det finns kunskap om etablerade extremism grupperingar i ett område. *Individinsatser* till avhoppare och drabbade.

Riktlinjerna för arbetet mot våldsbejakande extremism anger att stadens arbete bl.a. ska utgå ifrån följande inriktning:

- *Kunskapen* om våldsbejakande extremism ska öka i staden. Utbildningsinsatser till medarbetare och invånare behöver prioriteras.
- *Arbetet ska vila på vetenskaplig grund* och beprövad erfarenhet. Staden ska löpande ta del av ny kunskap på såväl nationell som internationell nivå och främja kunskaps- och erfarenhetsutbyte med andra aktörer.
- *Stärkt samordning* och ökad lokal samverkan. Stadens samverkan med externa aktörer och internt inom staden ska öka och tydliggöras. På central nivå ska samverkan med polis förstärkas.
- *Samverkan med civilsamhället* ska utvecklas. Erfarenheter av samverkan med civilsamhället behöver utbytas mellan stadens olika verksamheter.

En extern referensgrupp ska inrättas med representanter från relevanta aktörer för att utbyta kunskap och erfarenheter. Referensgruppen ska ha en bred sammansättning med representanter från offentlig sektor, akademi, rättsväsende och civilsamhälle.

Ett lokalt så kallat kunskapshus ska enligt riktlinjerna inrättas av kommunstyrelsen i samverkan med den nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism och andra deltagande kommuner.

3. Stadens organisering av arbetet mot våldsbejakande extremism - iakttagelser

Nationella samordnaren

Den nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism² beslutade november 2015 tillsammans med pilotkommuner Örebro, Göteborg, Borlänge och Stockholm att inrätta kommunala kunskapshus.

Uppdraget syftar till att skapa en samordningsfunktion utifrån kommunernas unika behov snarare än en fysisk byggnad. Förslaget om de svenska kunskapshusen utformades utifrån inspiration från de nederländska Trygghetshusen och de danska Infohusen. Den svenska modellen har anpassats till lokala förutsättningar och svensk lagstiftning.

Uppdraget omfattade: Samordning av förebyggande resurser för avhopp- och anhörigstöd, omvärldsbevakning genom lokala lägesbilder och utbildning, lokala insatser mot våldsbejakande miljöer, stödtelefon för mottagande av samtal. Vidare bestod uppdraget av främjande av lokalt demokratiarbete och samverkan med idéburna organisationer.³

Staden har valt att strukturera arbetet mot våldsbejakande extremism inom befintlig verksamhet.

Stockholm stad

Stadens centrala samordnare mot våldsbejakande extremism tillträdde i september 2016. Kommunfullmäktige beslutade samma år om riktlinjer mot våldsbejakande extremism. I stadens budget, året efter, framgår att strategin ska implementeras och arbetet mot våldsbejakande extremism ska stärkas. Sedan dess har fokus varit att bygga upp en organisation och styrning av arbetet mot våldsbejakande extremism samt att nå ut med kunskap och utbildningar till stadens verksamheter.

Staden har i sin organisering av arbetet utgått ifrån stadens riktlinjer mot våldsbejakande extremism. Arbetet är organiserat i stadens

² Nationell samordnare för att skydda demokratin mot våldsbejakande extremism. Tillsattes av regeringen i juni 2014. Regeringskansliet (2014a).

³ Interkulturellt utvecklingscentrum Dalarna (2017) *Att lägga rälsen medan man kör. En utvärdering av kunskapshusens arbete i fyra pilotkommuner – Örebro, Göteborg, Borlänge och Stockholm*. Högskolan Dalarna, s. 13.

befintliga verksamheter. Stadens centrala samordnare finns inom kommunstyrelsen vid stadsledningskontoret. Lokala samordnare har utsetts för samtliga stadsdelsnämnder och för socialnämnden, arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden, kulturnämnden samt idrottsnämnden. Nämndernas arbete tydliggörs i lokala handlingsplaner.

Staden har haft ärenden avseende våldsbejakande extremism, enligt stadens centrala samordnare. Ärendena är fördelade över flera stadsdelar.

3.1 Kommunstyrelsen

Uppdrag

Kommunstyrelsen samordnar arbetet mot våldsbejakande extremism. Vid stadsledningskontoret finns en central samordnare för arbetet. Samordnarens stödjer stadens nämnder i upprättande av handlingsplaner, sprider information och kunskap om våldsbejakande extremism, vidareutvecklar former för samverkan i olika nätverk samt stöttar i utvecklingen av arbetsmetoder på området.

3.1.1 Kommunikation

En stadsövergripande kommunikationsinriktning finns för spridning av informationsinsatser intern inom staden och extern gentemot andra aktörer. Kommunikationen intern inom staden har riktats mot informations- och utbildningsinsatser. Den externa kommunikationen fokuserar på att förtydliga bilden av stadens arbete mot våldsbejakande extremism. I kommunikationsinriktningen framgår utbildningsinsatser och att en ”extern referensgrupp” bestående av experter och forskare ska samlas under 2019 för att ge staden möjlighet till en bättre omvärldsbevakning och möjligheten att använda riktad expertkunskap. En inbjudan till gruppen har skickats ut.

Utbildning

Stadsledningskontoret har anordnat ett flertal utbildningsinsatser under året med syfte att öka kunskapsnivån hos stadens medarbetare. Under hösten 2017 genomfördes en grundutbildning för stadens medarbetare. Under 2018-2019 har ett antal riktade fördjupningsutbildningar genomförts i samverkan med stadsledningskontoret, stadsdelsförvaltningarna, socialförvaltningen, utbildningsförvaltningen och arbetsmarknadsförvaltningen. I början av 2019 lanserades stadens webbaserade grundutbildning som finns tillgänglig för alla stadens medarbetare.

Därutöver har externa föreläsare bjudits in för att sprida information om aktuella frågor inom ämnesområdet, såsom våldsbejakande propaganda online, svenska terrorister, Stockholms nazister, avhopp etc. Cirka två föreläsningar per termin har anordnats till stadens medarbetare under 2018 och 2019.

Intranätet

Stadens intranät samlar information om arbetet mot våldsbejakande extremism. Här finns bl.a. aktuella nyheter och information om våldsbejakande extremism, utbildningsmaterial, filmade föreläsningar, kontaktuppgifter till nämndernas samordnare och de beslutade handlingsplanerna.

Stadens juridiska avdelning har sammanställt en promemoria om de juridiska förutsättningarna för stadens arbete mot våldsbejakande extremism avseende vissa nämnders verksamhet och den finns tillgänglig på intranätet. En skrift om symboler som används inom olika våldsbejakande extremistiska miljöer har tagits fram och en vägledning för hur medarbetare ska agera när de råkar ut för en händelse eller känner oro kopplat till våldsbejakande extremism. Skrifterna finns tillgängliga på stadens intranät.

3.1.2 Forskningsläget

Stadens inriktning är att arbetet mot våldsbejakande extremism ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Stadens centrala samordnare följer forskningsläget i nära dialog med forskare och experter på området och genom nätverksmöten med andra länder, städer och kommuner, se avsnitt *3.1.4 Samverkan internt och med externa aktörer*. Kunskapsspridningen till stadens samordnare sker i stadens nätverk mot våldsbejakande extremism samt genom de olika utbildningsinsatser som löpande genomförs i staden.

Enligt stadens centrala samordnare är våldsbejakande extremism, så som problematiken ser ut idag, ett relativt nytt forskningsfält. Mycket av den forskningen som finns kring våldsbejakande extremism avser andra länders arbete vilket uppges svårt att applicera i Sverige utifrån svensk lagstiftning och utifrån skillnader bl.a. i förutsättningar och organisation. Det uppges också finnas få studier om metoder för att motverka våldsbejakande extremism och flera av de studier som finns motsäger varandra. Det förs även fram i genomförda forskningssammanställningar, bl.a. av

Segerstedtinstitutet⁴ och den nationella samordnarens forskningsantologi⁵.

Stadens centrala samordnare har en nära dialog med Segerstedtinstitutet inom Göteborgs universitet som har ett uppdrag att bidra till ökad kunskap kring förebyggande arbetet mot våldsutövande ideologier och strukturer. Dialog förs även med bl.a. Lunds, Stockholms och Uppsala universitet, Försvarshögskolan, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap samt Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI).

3.1.3 Uppföljning av arbetet

En slutrapport har tagits fram av stadsledningskontoret avseende uppdraget om att inrätta ett kunskapshus i staden. Slutsatsen är att de funktioner som den nationella samordnaren identifierade bör ingå i kunskapshuset återfinns i stadens nuvarande organisering av arbetet mot våldsbejakande extremism. Slutsatsen bekräftas även av den utvärdering som genomförts av Högskolan Dalarna⁶.

Uppföljningen av nämndernas arbete mot våldsbejakande extremism har inkluderats i stadens ordinarie styrmodell. Stadsledningskontoret ansvarar för uppföljningen av nämndernas handlingsplaner. Stadens centrala samordnare granskar samtliga handlingsplaner inför den årliga revideringen. Inför revideringen tog stadsledningskontoret fram nya anvisningar för nämndernas handlingsplaner. Enligt centrala samordnaren har detta bidragit till att handlingsplanerna har en högre och jämnare kvalitet än föregående år. Nämndernas revidering av handlingsplanerna skedde i samband med tertiäl 1 2019.

Kommunstyrelsen har tagit del av stadsledningskontorets arbete mot våldsbejakande extremism i tertiälrapportering och verksamhetsberättelsen, bl.a. lanseringen av stadens webbutbildning och riktade utbildningsinsatser. En viss rapportering har också skett utav nämndernas arbete, bl.a. att berörda nämnder beslutat och uppdaterat sina handlingsplaner och VBE-teamets arbete med återvändare. Någon samlad rapportering av hur utvecklingen av stadens insatser fortskrider sker dock inte. Inte heller inkluderar rapporteringen någon analys av i vilken mån nämndernas handlingsplaner efterföljs. Löpande diskussioner förs dock med

⁴ Segerstedtinstitutet. (2018) *Att förebygga våldbejakade extremism – en systematisk kartläggning av insatser*. Göteborgs universitet.

⁵ Våldbejakande extremism – en forskningsantologi (SOU 2017:67).

⁶ Interkulturellt utvecklingscentrum Dalarna (2017) *Att lägga rälisen medan man kör. En utvärdering av kunskapshusens arbete i fyra pilotkommuner – Örebro, Göteborg, Borlänge och Stockholm*. Högskolan Dalarna.

stadsledningskontoret och politiken utifrån de rutiner som finns framtagna för informationsöverföringen.

Stadens samordnare tar löpande del av information om antalet ärenden som rör våldsbejakande extremism inom staden. Enligt stadens rutin vid oro/händelse rörande våldsbejakande extremism ska samtliga händelser rapporteras till lokala samordnare inom respektive förvaltning. Detta sker via en aidentifierad blankett som skickas till den lokala samordnaren. Blanketter utgör en del av informationen som årligen sammanställs till en lokal lägesbild.

Revisionskontorets genomgång av handlingsplanerna

Genomgång av handlingsplanerna visar att de innehåller lokala lägesbilder och insatser för arbetet mot våldsbejakande extremism.

Insatserna i handlingsplanerna är inte rubriksatta efter de tre åtgärdsområdena; *allmänna insatser, riktade och förebyggande insatser samt individinsatser*, som anges i stadens riktlinjer för arbetet. Istället sker indelningen efter *förebyggande och förhindrande* aktiviteter. Handlingsplanerna även anger vem som ansvarig för genomförande av insatserna, en tidplan för genomförandet och former för uppföljning, se avsnitt 3.3.2 *Förebyggande och förhindrande aktiviteter*.

3.1.4 Samverkan internt och med externa aktörer

Samverkan inom stadens nätverk för samordnare

Staden har ett stadsövergripande nätverk för nämndernas samordnare som träffas en gång i månaden för att diskutera aktuella frågor och utbyta kunskap samt erfarenheter kring arbetet med våldsbejakande extremism. Mötena syftar också till att öka samverkan och att tydliggöra ansvarsfördelningen mellan förvaltningarna.

Samverkan med polis och säkerhetspolis

Stadens centrala samordnare mot våldsbejakande extremism har löpande avstämningar varannan vecka med polisregion Stockholms samordnare för frågor avseende våldsbejakande extremism och säkerhetspolisens motsvarighet. Utöver det sker en dialog med myndigheter utifrån behov och lägesbild, exempelvis med Migrationsverket och Kriminalvården.

Stockholms stad tecknade november 2019 en ny överenskommelse med Polisregion Stockholm, se vidare *avsnitt 3.3.7*.

Samverkan i externa nätverk

Staden ingår i Center mot våldsbejakande extremism (CVE)⁷ storstadsnätverk tillsammans med Göteborg, Malmö, Borås, Örebro och Borlänge.

Staden är även sammankallande till ett *regionalt nätverk* som träffas en till två gånger per termin. Utöver länets samordnare mot våldsbejakande extremism deltar Länsstyrelsens brottsförebyggande samordnare och representant från Sveriges kommuner och Landsting (SLK) samt Center mot våldsbejakande extremism (CVE). Syftet med nätverket är att säkerställa ett forum för erfarenhetsutbyte, diskussioner och informationsöverföring inom länet.

Stadens centrala samordnare deltar i en arbetsgrupp, RAN LOCAL, som riktar sig till aktörer aktiva i det lokala arbetet mot våldsbejakande extremism, inom det europeiska nätverket *Radicalization Awareness Network (RAN)*. Nätverket drivs av EU-kommissionen i syfte att samla praktiker och sprida goda exempel på förebyggande och förhindrande åtgärder kopplat till våldsbejakande extremism. Mötena genomförs några gånger per termin. Även andra medarbetare i staden deltar i RANs möten i olika arbetsgrupper, utifrån vilka kunskapsområden som efterfrågas.

Staden är medlem i Strong Cities, som är ett globalt nätverk för städer som arbetar förebyggande mot våldsbejakande extremism. Finansborgarrådet ingår i nätverkets styrgrupp. Under 2018 blev staden också medlem i nätverket *Nordic Safe Cities (NSC)*. Nätverket inrättades av nordiska ministerrådet och samlar politiker och tjänstemän från nordiska städer. Nätverket syftar till att främja säkerhet genom förebyggande åtgärder mot radikaliserings och våldsbejakande extremism i nordiska städer. På stadens initiativ har ett särskilt nätverk inrättats inom nätverket, *Capital room*, som är enbart för de nordiska huvudstäderna. Forumet uppger ge möjlighet att diskutera städernas liknande problembilder och utmaningar på området samt jämföra insatser och hantering av olika delar av arbetet med våldsbejakande extremism.

⁷ Center mot våldsbejakande extremism (CVE) leds av den nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism och är placerat inom Brottsförebyggande rådet.

3.2 Socialnämnden

Uppdrag

Socialnämndens samordnare ansvarar för samordna stadens arbete mot våldsbejakande extremism inom socialtjänstområdet. Samordnaren är ett kunskapsstöd för socialförvaltningen och stadsdelsnämndernas socialtjänst genom att tillhandahålla aktuell information, utbildning och andra kompetenshöjande åtgärder. Arbetet uppges ske i nära samverkan med stadens centrala samordnare mot våldsbejakande extremism.

Socialförvaltningens samordnare är sammankallande för förvaltningens interna arbete mot våldsbejakande extremism. En chefsgrupp finns för arbetet som träffas var sjätte vecka. Mötena syftar bl.a. till att följa upp lägesbilden inom förvaltningen utifrån rapporterade ärenden, att följa upp aktiviteterna i förvaltningens handlingsplan och bistå med aktuell information.

Medarbetare

En viktig del i det interna arbetet uppges vara att samtliga medarbetare inom socialförvaltningen går stadens webbutbildning om våldsbejakande extremism. Av socialförvaltningens samtliga medarbetare uppges cirka hälften ha deltagit stadens webbaserade grundutbildning om våldsbejakande extremism. Socialförvaltningens samordnare följer upp antal medarbetare som deltagit utbildningen utifrån stadsledningskontorets deltagarlistor.

Socialtjänstnätverk och CVE:s socialnätverk

Ett stadsövergripande socialtjänstnätverk mot våldsbejakande extremism har skapats. Socialförvaltningens samordnare är sammankallande till nätverket och representanterna träffas var tredje månad. Mötena syftar till att skapa samsyn kring arbetet men fungerar även för ett informations- och erfarenhetsutbyte. Senaste mötet omfattade erfarenhetsutbyte av arbetet med återvändare gällande barn, familjer och vuxna. En utvärdering av nätverket kommer genomföras i slutet av året.

Socialförvaltningens samordnare samt representanter från Södermalms stadsdelsförvaltning och Spånga-Tenstas stadsdelsförvaltning deltar i CVEs nationella socialtjänstnätverk. Den centrala samordnaren deltar också i nätverket vid behov. Nätverket träffas två gånger per termin och syftar till att ge socialtjänster i olika kommuner möjlighet att utbyta erfarenheter kopplat till arbetet mot våldsbejakande extremism.

3.2.1 Stadsövergripande insatser

En inventering av samtliga stadsdelsnämnders arbete mot våldsbejakande extremism sammanställdes 2018 av socialförvaltningens samordnare. Den omfattar en lägesbild och förekomsten av våldsbejakande extremistiska inslag i stadsdelsområdena, antal ärenden som aktualiserats inom socialtjänsten samt de utmaningar verksamheterna identifierat. Inventeringen har legat till grund för samordnarens stöd- och utbildningsinsatser gentemot stadsdelsnämnderna.

Kommunikationsplan och utbildningsinsatser

Socialförvaltningen har tagit fram en kommunikationsplan med utbildningsinsatser som riktas till socialtjänstverksamhet inom förvaltningen och mot samtliga stadsdelsnämnder. All berörd personal inom socialtjänstens verksamheter ska ha kunskap om våldsbejakande extremism och kunna hantera ärenden som kan ha koppling till det.

Socialförvaltningen har under året genomfört ett flertal av de utbildningsinsatser som anges i kommunikationsplanen. Utbildningsinsatser har bl.a. omfattat en workshop om socialtjänstens arbete mot våldsbejakande extremism som riktats mot socialsekreterare, en gemensam workshop med ekonomiskt bistånd och Jobbtorgs Järva, utbildningsinsatser om barn och unga som är återvändare, socialtjänstens handläggning av barn och ungdomsärenden samt seminarium om orosanmälningar till stadens grund- och gymnasieskolor, polis och säkerhetspolis. Under hösten kommer socialförvaltningen erbjuda utbildningstillfällen för anhörigstödverksamhet, familjestöd och för öppenvården i syfte att öka kunskapen om våldsbejakande extremism.

En fördjupad utbildning om våldsbejakande extremism har genomförts med stadsdelsförvaltningarnas verksamhet inom sociala insatsgrupper (SIG) och socialförvaltningens avhopparverksamhet. En ytterligare utbildning kommer genomföras under hösten.

Socialförvaltningen skickar ut ett nyhetsbrev om våldsbejakande extremism, en gång i kvartalet, till stadens socialtjänstnätverk och till de lokala samordnarna. Nyhetsbrevet lyfter aktuell omvärldsbevakning och hur socialförvaltningen arbetar med frågan. Även aktuella utbildningsinsatser både internt och externt framgår i nyhetsbrevet med möjlighet att anmäla sig.

Kunskapsstöd

Socialförvaltningens samordnare har tagit fram en *vägledning kring arbetet med barn och unga återvändare från krigsdrabbade områden*. Implementering av vägledningen pågår inom stadens socialtjänst. Vägledningen beskriver hur socialtjänsten ska gå tillväga när det inkommer en anmälan om oro för ett barn eller ung person som befinner sig i eller har återvänt från krigsdrabbat område eller på annat sätt upplevt våldsbejakande extremism.

Lotsfunktion och avhopparverksamhet

Inom socialförvaltningen finns en lotsfunktion som tar emot samtal från medborgare och anhöriga i frågor som rör våldsbejakande extremism. Lotsfunktionen kan hjälpa individer, som uttrycker att de vill lämna extremistmiljöer, vidare till socialtjänsten i rätt stadsdelsförvaltning. Även anhöriga till individer som befinner sig i extremistmiljöer kan söka stöd.

Socialförvaltningen har även en avhopparverksamhet som tar emot ärenden där individen har ett skyddsbehov och befinner sig i polisens personsäkerhetsverksamhet eller Säpos likvärdiga verksamhet.

VBE- teamet⁸ och förstärkningsteam

Socialförvaltningen har inrättat ett VBE-team med uppdraget att i samverkan med polis erbjuda stöd till identifierade vuxna återvändare från krigsdrabbade områden.

Målsättningen är att i ett möte tillsammans med polis och stadsdelsförvaltningens socialtjänst erbjuda den enskilde stödinsatser.

Teamet har en processkarta och rutiner för sitt arbete. En uppföljning av arbetet sker löpande och en sammanställning har tagits fram under året över arbetet med återvändande familjer och vuxna 2019.

Teamet har under året arbetat tillsammans med några av stadens stadsdelsnämnder. När det gäller personer som har minderåriga barn och där det finns en oro kring barnen gör polisen en regelmässig orosanmälan till ansvarig stadsdelsförvaltning.

Förstärkningsteamet har socialsekreterare som arbetar konsultativt gentemot stadsdelarna. En av teamets socialsekreterare har under året bistått med ärendehantering i arbetet med barnavårdsutredningar i en stadsdelsförvaltning, se avsnitt 3.3.6.

Barnavårdsutredningar.

⁸ VBE (våldsbejakande extremism).

3.3 Stadsdelsnämnderna

3.3.1 Stadsdelsnämndernas organisering av arbetet

Granskade stadsdelsnämnder har tagit fram lokala lägesbilder i handlingsplanerna för arbetet mot våldsbejakande extremism. Kartläggningen har skett genom informationsinhämtning från egna verksamheter och från lokalt verkande aktörer inom stadsdelsområdet såsom polis, fastighetsägare, lokala föreningar och organisationer. Samtliga stadsdelsförvaltningar i granskningen har haft ärenden kopplat till våldsbejakande extremism.

Stadsdelsnämndernas arbete mot våldsbejakande extremism organiseras inom förvaltningarnas befintliga verksamhet. Stadsdelsnämnderna Enskede-Årsta-Vantör och Skärholmen har en förvaltningsövergripande grupp för arbetet. I Spånga-Tensta stadsdelsnämnd är varje avdelningschef ansvarig för att föra vidare information kring arbetet till stadsdelsdirektören.

Kompetenshöjande insatser

Samtliga medarbetare inom stadsdelsförvaltningarna ska enligt 2019 års ledningsbeslut gå stadens webbaserade grundutbildning om våldsbejakande extremism. I Enskede-Årsta-Vantör har 208 av cirka 2 679 medarbetarna deltagit i utbildningen. I Skärholmen har 94 av cirka 1 000 medarbetare deltagit i utbildningen. I Spånga-Tensta har 76 av cirka 1 000 medarbetarna deltagit i utbildningen.⁹ Uppföljning av antal medarbetare som deltar i utbildning sker av stadsdelsförvaltningarna utifrån stadsledningskontorets deltagarlistor.

Ett antal medarbetare har också deltagit i de utbildningsinsatser som tidigare anordnats av stadsledningskontoret och socialförvaltningen. Behovet av övriga kompetenshöjande utbildningar kring våldsbejakande extremism bestäms av respektive avdelnings- och enhetschef utifrån behovet i verksamheterna.

3.3.2 Förebyggande och förhindrande aktiviteter

Stadsdelsnämndernas arbete utgår ifrån lokala behov i handlingsplanerna och omfattar en rad aktiviteter kopplat till socialtjänstens befintliga verksamhet.

Det förebyggande arbetet handlar bl.a. om att öka medvetenheten i demokratifrågor och att bedriva ett arbete mot utanförskap, våld och annan kriminalitet. Förhindrande arbetet består av insatser som

⁹ Siffrorna avser data tillgänglig vid tiden för granskningen 2019-09-04.

riktas mot personer som håller på att hamna i eller befinner sig i våldsbejakande extremistiska miljöer.

Nämnderna arbetar på ett likartat sätt i de förebyggande och förhindrande aktiviteterna. Aktiviteterna omfattar bl.a. kompetenshöjande insatser till medarbetare, implementering av vägledningen för handläggningen vid ärenden gällande barn och unga som återvänder från krigsdrabbade områden, att erbjuda föräldrastöd och hembesöksprogram, föra in frågan i de lokala brottsförebyggande råden, våldförebyggande arbete i utvalda stadsdelsområden, öka valdeltagande och få bort klotter m.m.

Arbetet riktat till individer i riskzonen att radikaliserats sker genom det förebyggande arbetet inom stadsdelsförvaltningens befintliga verksamheter, såsom fältassistenternas uppsökande arbete och socialtjänstens arbete.

Stadsdelsnämndernas handlingsplaner har reviderats och beslutats av nämnd i samband med tertialrapport 1 2019. Handlingsplanerna anger former för uppföljningen av aktiviteter. Under 2019 ska uppföljningen av aktiviteterna i handlingsplanen i stora delar genomföras i verksamhetsberättelsen.

En genomgång av nämndernas verksamhetsberättelse 2018 visar att uppföljningen av aktiviteterna i handlingsplanerna 2018 inte skett samlat i verksamhetsberättelsen. Analysen av arbetet mot våldsbejakande extremism har därtill skett i begränsad omfattning.

3.3.3 Socialtjänstens handläggning

Socialtjänstens inom respektive stadsdelsnämnd ansvarar för att utreda behov och om behov föreligger erbjuda insatser utifrån den enskildas specifika behov. Det finns inga lagar ger kommuner stöd för att sätta in tvångsåtgärder mot personer som rör sig i miljöer med våldsbejakande extremism. Personen behöver själv ansöka om stödinsatser i stadsdelsnämndernas verksamheter.

Offentlighet- och sekretesslagstiftningen uppges kunna vara försvårande för informationsdelningen på individnivå mellan olika myndigheter, exempelvis mellan socialtjänsten och polisen men också mellan socialtjänsten inom staden.

3.3.4 Avhopparverksamhet

Stadsdelsnämnderna erbjuder avhopparverksamhet om behov uppstår inom ramen för sociala insatsgrupper (SIG). De sociala insatsgrupperna riktar sig främst mot personer som vill lämna en

kriminell livsstil men har även möjlighet att ta emot personer som vill lämna en extremistisk miljö. Stadsdelsförvaltningarnas medarbetare inom sociala insatsgrupperna har under året deltagit i socialförvaltningens fördjupade utbildning om våldsbejakande extremism.

Stöd till anhöriga sker utifrån socialtjänstens uppdrag om att tillhandahålla stöd och råd genom öppenvårdsinsatser.

3.3.5 Arbetet med återvändare

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning har under året samarbetat med socialnämndens VBE-team kring orosanmälningar från polisen avseende återvändare i stadsdelsområdet. Ett gemensamt möte med individerna har hållits tillsammans med socialförvaltningens VBE-team och polis. Samtliga individer har informerats om socialtjänstens uppdrag och om vilka stödinsatser som kan erbjudas utifrån den enskildas situation. Av de individer som stadsdelen träffat tillsammans med VBE-teamet och polis har samtliga uppgett att de inte är behov av stöd eller hjälp från socialtjänsten.

3.3.6 Barnvårdsutredningar

I januari 2019 inkom flera orosanmälningar från polisen till Spånga-Tensta stadsdelsnämnd gällande barn och unga. Anmälningarna gällde oro för barn som befaras växa upp i en våldsbejakande miljö. I anmälan framgick att oron utgick ifrån att vårdnadshavaren hade återvänt från ett krigsdrabbat område.

Berörda stadsdelsnämnder tog beslut om att inleda utredning på samtliga orosanmälningar efter direktiv från stadsledningskontoret. Samtliga utredningar avslutades utan behov av insats.

3.3.7 Samverkan med polis och civilsamhället

Stockholms stad tecknade november 2019 en ny överenskommelse med Polisregion Stockholm. Syftet med överenskommelsen är att på ledningsnivå skapa förutsättningar för att stärka det gemensamma brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet. Ett av de prioriterade områdena i överenskommelsen avser arbetet mot våldsbejakande extremism.

Stadsdelsnämnderna har tagit del och fått yttra sig i den remiss som skickats ut avseende revideringen av stadens centrala samverkansöverenskommelse med polisen. Utifrån den övergripande samverkansöverenskommelsen ska stadsdelsnämnderna uppdatera de lokala överenskommelserna.

Enligt uppgift har revideringen inte påverkat befintliga former för samverkan. Löpande avstämningar sker för att diskutera lokala lägesbilder i stadsdelsområdena. Våldsbejakande extremism uppges vara en stående punkt i samverkan med polisen på stadsdelsdirektörsnivå och i de lokala brottsförebyggande råden. Samverkan med polisen sker därtill i stadsdelsnämndernas befintliga verksamheter inom socialtjänsten, exempelvis inom sociala insatsgrupper (SIG).

Samtliga stadsdelsnämnder saknar en strategi för samverkan med civilsamhället avseende våldsbejakande extremism. Samverkan med vissa aktörer finns exempelvis med fastighetsbolag, lokala föreningar och organisationer. Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning har en övergripande strategi för samverkan med civilsamhället men inte specifikt inom våldsbejakande extremism. Skärholmens stadsdelsförvaltning kommer ta fram en strategi för samverkan med civilsamhället som en del av Agenda 2030¹⁰. I Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning pågår ett arbete med att ta fram ett trygghetsprogram som kommer omfatta våldsbejakande extremism övergripande. Förvaltningen anger i sin handlingsplan att strukturen för samverkan med civilsamhället ska ses över. Något sådant arbete har inte påbörjats vid tiden för granskningen.

4. Slutsatser

Organisering av arbetet

Staden har organiserat arbetet inom ramen för ordinarie verksamhet. En central samordnare finns placerad på stadsledningskontoret som stödjer berörda nämnder i arbetet med att revidera handlingsplanerna i enlighet med stadens budget och riktlinjer. Lokala samordnare finns även utsedda för berörda nämnder.

Nämnderna har upprättat handlingsplaner utifrån lokala lägesbilder. Stadsledningskontoret följer årligen upp och godkänner handlingsplanerna inom ramen för stadens ordinarie styrmodell. Rapporteringen till kommunstyrelsen avser dock främst stadsledningskontorets arbete. Det sker ingen samlad rapportering av nämndernas arbete till kommunstyrelsen.

¹⁰ FN:s generalförsamling antog 2015 Agenda 2030 med 117 globala mål. Fram till 2030 har världens länder förbundits sig att tillsammans genomföra en som leder till att uppnå de globala målen och en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling.

Under 2019 ska uppföljningen av stadsdelsnämndernas aktiviteter i handlingsplanerna ske i samband med verksamhetsberättelsen. En genomgång av de granskade stadsdelsnämndernas verksamhetsberättelser 2018 visar att uppföljningen av aktiviteterna 2018 inte skett samlat och att analysen av arbetet skett i begränsad omfattning.

Revisionskontoret anser därför att rapporteringen till kommunstyrelsen och till stadsdelsnämnderna behöver kompletteras med en samlad bild av arbetet mot våldsbejakande extremism.

Insatser

Stadens åtgärder mot våldsbejakande extremism ska enligt riktlinjerna utgå ifrån tre åtgärdsområden: *allmänna insatser, riktade och förebyggande insatser* och *individinsatser*.

Sammantaget visar granskningen att stadens insatser och aktiviteter utgår från de tre åtgärdsområden som specificeras i stadens riktlinjer för arbetet. Arbetet omfattar bl.a. lotsfunktion, avhopparverksamhet och stöd till anhöriga. Nämndernas handlingsplaner anger aktiviteter för att vidareutveckla arbetet.

Stadsledningskontoret och socialförvaltningen har genomfört stadsövergripande informations- och utbildningsinsatser utifrån framtagna kommunikationsinriktning/plan. De stödjer på detta sätt berörda nämnder med att utveckla kunskap och systematiska arbetssätt i enlighet med stadens budget och riktlinjer för arbetet mot våldsbejakande extremism.

Granskningen visar dock att flertalet av de granskade nämndernas medarbetare ännu inte fullföljt stadens webbaserade grundutbildning om våldsbejakande extremism. Revisionskontoret anser att grundkunskapen om våldsbejakande extremism i verksamheten behöver säkerställas. Detta ses som särskilt viktigt då den erfarenhetsbaserade kunskapen hos medarbetare kan antas vara svår att bygga upp utifrån att verksamheterna hanterar ett begränsat antal ärenden som för våldsbejakande extremism.

Forskning och beprövad erfarenhet

I stadens budget framgår att stadens arbete mot våldsbejakande extremism ska utvecklas utifrån kunskap och forskning inom området. Stadens riktlinjer anger att arbetet ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Våldsbejakande extremism är ett relativt nytt forskningsområde. Forskningsläget angående vilka strategier och åtgärder som faktiskt fungerar i arbetet mot våldsbejakande extremism är än så länge ett relativt outvecklat område. De forskningssammanställningar som revisionskontoret tagit del av¹¹ lyfter fram att det saknas studier om evidensbaserade insatser och att aktuella studier har svårt att dra forskningsmässigt hållbara resultat. Effekten av förebyggande insatser uppges generellt svåra att belägga vilket kan antas gälla för det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism i synnerhet¹².

Granskningen visar att staden löpande tar del av den forskning som finns inom området samt hur andra länder, städer och kommuner arbetar med frågan i enlighet med riktlinjerna. Granskningen visar vidare att staden främjar kunskaps- och erfarenhetsutbyten med andra aktörer. Stadens centrala samordnare deltar i nätverk mot våldsbejakande extremism på internationell-, nordisk- och regionalnivå. Informations- och erfarenhetsutbyte sker med andra myndigheter och universitet. En extern ”referensgrupp” med forskare och experter för informations- och erfarenhetsutbyte har också skapats för arbetet i enlighet med stadens riktlinjer.

Samverkan inom staden och med externa aktörer

Enligt stadens riktlinjer mot våldsbejakande extremism ska samverkan öka internt inom staden och externt. Riktlinjerna anger vidare att samverkan med civilsamhället ska utvecklas.

Granskningen visar att det finns former för samverkan intern inom staden. Stadens har ett stadsövergripande nätverk för stadens lokala samordnare som leds av den centrala samordnaren. Det finns också ett socialtjänstnätverk för samverkan inom socialtjänstområdet.

Staden har agerat på ett samlat sätt i de ärenden som aktualiserats utifrån polisens orosanmälningar avseende återvändare samt barn och unga som befaras växa upp i en våldsbejakande miljö.

¹¹ Bl.a. Segerstedtinstitutet (2018) *Att förebygga våldsbejakande extremism – en systematisk kartläggning av insatser*. Göteborgs universitet, Våldsbejakande extremism – en forskningsantologi (SOU 2017:67), Interkulturellt utvecklingscentrum Dalarna (2017) *Att lägga rälsen medan man kör. En utvärdering av kunskapskusens arbete i fyra pilotkommuner – Örebro, Göteborg, Borlänge och Stockholm*. Högskolan Dalarna. Se vidare Center för våldsbejakande extremism (CVE) hemsida för aktuell forskning på området.

¹² Segerstedtinstitutet (2018) *Att förebygga våldsbejakande extremism – en systematisk kartläggning av insatser*. Göteborgs universitet.

Samverkan med externa aktörer sker i externa nätverk med andra länder, städer och kommuner. Samverkan sker även med polis och med andra myndigheter och universitet.

Stadens riktlinjer för arbetet mot våldsbejakande extremism anger att samverkan med civilsamhället ska utvecklas. Granskningen visar att samverkan finns med civilsamhället men omfattar i mindre utsträckning arbetet mot våldsbejakande extremism. De granskade stadsdelsnämnderna har i dagsläget ingen strategi för samverkan med civilsamhället kring våldsbejakande extremism. Det finns heller inte någon central vägledning kring hur samverkan kan utvecklas. Revisionskontoret anser att stadens behöver ange hur samverkan med civilsamhället ska utvecklas i enlighet med stadens riktlinjer för arbetet mot våldsbejakande extremism.

5. Sammanfattande bedömning och rekommendationer

Revisionskontoret sammanfattande bedömning är staden har strukturer för arbetet mot våldsbejakande extremism. Arbetet har organiserats inom ramen för befintliga verksamheter och följer intentionerna i stadens budget samt riktlinjer för arbetet mot våldsbejakande extremism.

Några utvecklingsområden har identifierats gällande stadens arbete mot våldsbejakande extremism. Rapportering till kommunstyrelse och stadsdelsnämnder behöver utvecklas. Stadsdelsnämnderna behöver säkerställa att stadens medarbetare fullföljer stadens webbaserade grundutbildning. Det behöver också tydliggöras hur samverkan med civilsamhället ska utvecklas i enlighet med stadens riktlinjer mot våldsbejakande extremism.

Staden har verksamhet för avhoppare, anhöriga och en lotsfunktion som tar emot samtal från medborgare i frågor som rör våldsbejakande extremism. En rad aktiviteter har tagit fram i nämndernas handlingsplaner, utifrån de tre åtgärdsområdena som specificeras i stadens riktlinjer mot våldsbejakande extremism.

Riktade utbildningsinsatser har genomfört till stadens medarbetare. Flertalet medarbetare har dock ännu inte fullföljt stadens webbaserade grundutbildning, vilket är viktigt för att säkra grundläggande kunskap i verksamheterna.

Samverkan sker intern inom staden och med externa aktörer. Staden behöver ta ställning till hur formerna för samverkan med civilsamhället ska utvecklas i enlighet med stadens riktlinjer för arbetet. Rapportering till kommunstyrelse och till stadsdelsnämnderna behöver även kompletteras med samlad information om stadens arbete mot våldsbejakande extremism.

Utifrån redovisade iakttagelser och bedömningar lämnas följande rekommendationer:

Kommunstyrelsen:

- Utveckla rapporteringen till kommunstyrelsen avseende stadens samlade arbete mot våldbejakande extremism.
- Utforma en vägledning för hur nämndernas samverkan med civilsamhället ska utvecklas.

Socialnämnden

- Säkerställ att berörda medarbetare fullföljer stadens webbaserade utbildning om våldbejakande extremism.

Stadsdelsnämnderna Enskede-Årsta-Vantör, Skärholmen och Spånga-Tensta:

- Säkerställ att berörda medarbetare fullföljer stadens webbaserade utbildning om våldbejakande extremism.
- Utveckla rapporteringen till nämnden kring uppföljningen av aktiviteter i handlingsplanerna och en samlad analys av arbetet.
- Förtydliga hur samverkan med civilsamhället i arbetet mot våldbejakande extremism ska utvecklas.

Bilaga 1 Intervjupersoner

Stadsledningskontoret

Bitr. avdelningschef för avdelningen kvalitet och stadsutveckling
Samordnare för våldsbejakande extremism

Socialförvaltningen

Bitr. avdelningschef socialtjänstavdelningen
Enhetschef för kompetenscenter barn och unga
Samordnare för våldsbejakande extremism
Socialsekreterare förstärkningsteamet

Enskede-Årsta stadsdelsförvaltning

Samordnare för våldsbejakande extremism
Bitr. enhetschef för sociala insatsgruppen (SIG)
Lots inom sociala insatsgruppen (SIG)
Bitr. enhetschef för utredning- och öppenvård
Enhetschef för utredningsenheten barn- och ungdom
Bitr. enhetschef utredningsenheten barn- och ungdom
Socialsekreterare

Skärholmens stadsdelsförvaltning

Avdelningschef för avdelningen socialtjänst och fritid
Samordnare för våldsbejakande extremism

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning

Avdelningschef för individ- och familjeomsorg
Samordnare för våldsbejakande extremism
Enhetschef för barn och ungdom
Enhetschef för beroendevårdenheten
Enhetschef för sociala insatsgruppen (SIG)
Socialsekreterare

Representant från polis